

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ (ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ)

Β΄ ΤΑΞΗ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΓΕΛ

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

(Επισημαίνεται ότι οι απαντήσεις που προτείνονται για τα θέματα είναι ενδεικτικές. Κάθε άλλη απάντηση, κατάλληλα τεκμηριωμένη, θεωρείται αποδεκτή)

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10).

Η προσωρινή εικόνα ενός κόσμου χωρίς εχθροπραξίες, εν μέσω πολέμου, αποδίδεται στην ανάληψη θανάσιμου κινδύνου εκ μέρους κάποιων παράτολμων στρατιωτών να περάσουν τα συρματοπλέγματα, ανταλλάσσοντας δώρα και παίζοντας ειρηνικά ποδόσφαιρο, χρησιμοποιώντας τον εξοπλισμό τους ως μέρος του παιχνιδιού. Το γεγονός αυτό επιβεβαιώνεται από επιστολές που έστειλαν στρατιώτες που βίωσαν αυτή την ιδιαίτερη ανάπαυλα από τον πόλεμο. Κύριος λόγος για την έκπληξη που προκάλεσε το γεγονός είναι η προπαγάνδα και παραπληροφόρηση που πρόβαλλε διαφορετικά την πραγματικότητα.

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

- Ήδη με τη θεματική πρόταση της τελευταίας παραγράφου προετοιμαζόμαστε για μια ανατροπή/αντίθεση που εκφράζεται με το ρήμα *εξεπλάγησαν*: «Οι περισσότεροι Βρετανοί *εξεπλάγησαν* με το πόσο φιλικοί ήταν οι Γερμανοί.».
- Στα σχόλια/λεπτομέρειες της παραγράφου οι *φιλικοί Γερμανοί* που αντίκρισαν οι Βρετανοί στα χαρακώματα, μετατρέπονται από την προπαγάνδα σε *θηριώδεις Ούννους που κάρφωναν βρέφη με τις ξιφολόγχες τους και κρεμούσαν ιερείς από καμπάνες εκκλησιών*. Με τα αντώνυμα (*φιλικοί- θηριώδεις*) και τον αντιθετικό σύνδεσμο *όμως* εισάγεται ο μετασχηματισμός της αντίληψής γι' αυτούς: «*Όμως στα χαρακώματα οι στρατιώτες ανέπτυξαν μια αμοιβαία κατανόηση*»
- Η αιτιολόγηση για τη στρεβλή τους αντίληψη παρατίθεται στα σχόλια/λεπτομέρειες της παραγράφου, αμέσως μετά τη διατύπωση της θεματικής πρότασης. Ο συγγραφέας εξηγεί γιατί *εξεπλάγησαν* οι Βρετανοί με το πόσο φιλικοί ήταν οι Γερμανοί: «*Πίσω στην πατρίδα, καθοδηγούνταν από την προπαγάνδα και τις ψευδείς ειδήσεις σε εφημερίδες σαν την Daily Mail. Πάνω από το 40% των εφημερίδων ελέγχονταν από έναν άνθρωπο: τον λόρδο Νόρθκλιφ, τον Ρούπερτ*

Μέρντοχ της εποχής του. Ασκούσε τρομακτική εξουσία στην κοινή γνώμη. Οι Γερμανοί παρουσιάζονταν ως...».

Η επιλογική παράγραφος συμπυκνώνει το θεματικό κέντρο του κειμένου, που είναι η επιβολή όχι απλώς εκχειρίας, αλλά συνύπαρξης με στοιχεία συμφιλίωσης ως αυθόρμητη πρωτοβουλία από τους ίδιους τους στρατιώτες. Επιπλέον, με την αντιστροφή των συναισθημάτων από εχθρικά σε φιλικά, εκ των οποίων τα πρώτα αποδίδονται στη διάχυση ψευδών ειδήσεων, που «δηλητηριάζουν» τους λαούς, γίνεται προφανής η πρόθεση του συγγραφέα να στοιχειοθετήσει την άποψη ότι ένας κόσμος ειρηνικός δεν είναι ουτοπία. Επίσης, πρόθεση του συγγραφέα είναι να προβληματίσει τον αναγνώστη για την επίδραση της προπαγάνδας μέσα από ένα ιστορικό παράδειγμα που αντλεί από τον πρώτο παγκόσμιο πόλεμο.

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15).

Ο συγγραφέας παρουσιάζει τα ξεχωριστά Χριστούγεννα του 1914:

- **Με μεταφορικό λόγο:** *«Ακόμη όμως και σ' εκείνα τα χρόνια της απόγνωσης, όταν ολόκληρη η Ευρώπη ήταν βυθισμένη στο σκότος, υπήρξε μια μικρή, αλλά λαμπερή αχτίδα φωτός. Τον Δεκέμβριο του 1914, τα σύννεφα άνοιξαν για λίγο, φανερώνοντας σε χιλιάδες ανθρώπους μια φευγαλέα εικόνα ενός διαφορετικού κόσμου», «Ανήμερα Χριστούγεννα, οι γενναιότεροι στρατιώτες βγαίνουν απ' τα χαρακώματα. (Εδώ η φράση βγαίνουν απ' τα χαρακώματα μπορεί να χρησιμοποιείται κυριολεκτικά, αλλά έχει και μεταφορική σημασία με την έννοια της υπέρβασης των συνόρων/ορίων που χωρίζουν τους λαούς), «Περνώντας από τα αγκαθωτά συρματοπλέγματα πηγαίνουν να δώσουν το χέρι στον εχθρό.» (Εδώ η φράση να δώσουν το χέρι στον εχθρό είναι και συνεκδοχή),*
- **με παρομοιώσεις:** *«κι ύστερα αναμιχθήκαμε, σαν πλήθος που συρρέει στο γήπεδο», «Λένε αστεία και τραβάνε ομαδικές φωτογραφίες σαν να επρόκειτο για ένα μεγάλο, ευτυχισμένο ριγιούνιον» και*
- **με ασύνδετο σχήμα:** *«Οι Βρετανοί προσφέρουν σοκολάτα, τσάι και πουτίγκες· οι Γερμανοί πούρα, ξινολάχανο και σναπς».* (μονάδες 4)

Η λειτουργία της μεταφοράς είναι να μεταφέρει μια σημασία από μια λέξη σε μια άλλη, για να εκφράσει μια ιδιότητα και ταυτόχρονα τη συναισθηματική επίδραση

που αυτή έχει στο συγγραφέα, ο οποίος θέλει να ξεπεράσει τα όρια που θέτει η φυσική τάξη πραγμάτων, η κοινή αποδεκτή και εκλογικευμένη, απελευθερώνοντας τη φαντασία του δέκτη, για να εκφράσει αυτό που βιώνει, μετουσιώνοντας την καθημερινή ομιλία και τη συμβατική χρήση της. Άρρηκτα συνδέεται η λειτουργία της μεταφοράς με την πρόθεση του συγγραφέα, ο οποίος επιδιώκει να μεταδώσει το μήνυμα ενός κόσμου διαφορετικού, λαμπερού, ειρηνικού, που προκρίνει τη συμφιλίωση μέσα στο ζόφο της εμπόλεμης σύρραξης και της σκοταδιστικής μισαλλοδοξίας, αφού κάτι τέτοιο έμοιαζε τότε να υπερβαίνει τα όρια του «φυσιολογικά» αναμενόμενου και της «λογικής» και να κινείται στο χώρο του φανταστικού.

- **Η παρομοίωση ή παραλληλισμός** τονίζει μια παρόμοια ιδιότητα αυτού με το οποίο συγκρίνει ο συγγραφέας για να προβάλλει τη δυναμική και την ένταση του απροσδόκητου συναισθήματος χαράς και ενθουσιασμού που πλημμύρισε τους μέχρι τότε θανάσιμους εχθρούς και να το αισθητοποιήσει, κάνοντάς το απτό με την πρόθεση να συγκινήσει και να κινητοποιήσει το δέκτη στην κατεύθυνση της εμπέδωσης ενός φιλειρηνικού πνεύματος.
- **Με το ασύνδετο σχήμα** ο συγγραφέας μεταδίδει με ταχύ ρυθμό, ροή και ένταση συναισθηματική τη γοργή ανταλλαγή δώρων που συνεπαγόταν και την ραγδαία αλλαγή της ψυχολογικής διάθεσης και συναισθηματικής στάσης των «εμπλεκόμενων» (μονάδες 6).

Ο συγγραφέας επιδιώκει:

- αρχικά να πληροφορήσει τον αναγνώστη για ένα εκπληκτικά ανέλπιστο γεγονός, το οποίο, ωστόσο, πράγματι συνέβη,
- να συγκινήσει με την ανάληψη θανάσιμου κινδύνου εκ μέρους εκείνων που «βγήκαν από τα χαρακώματα» που τους χώριζαν από τους άλλους και
- να προβληματίσει σχετικά με την καλλιέργεια ρητορικής μίσους, η οποία όμως μπορεί να ανατραπεί και να αντικατασταθεί από χειρονομίες καλής θέλησης, χωρίς προκαταλήψεις (μονάδες 5).

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

(Οποιαδήποτε διαπίστωση από τους/τις μαθητές/τριες θεωρείται αποδεκτή, εφόσον μπορεί να συσχετιστεί/τεκμηριωθεί με στοιχεία/χωρία του κειμένου, χωρίς να δίνεται με τρόπο αυθαίρετο)

Η γυναίκα που ενσαρκώνει την Ελληνίδα Αντάρτισσα νιώθει απόγνωση, την εγκαταλείπουν τα ισχνά ψυχικά αποθέματα που επιστρατεύει, για να επιτελέσει το ύστατο καθήκον στο τελευταίο μαχητή: *«η ψυχή της είναι περίλυπη· κι όμως έχει ακόμη να γράψει αυτό το επίγραμμα, αλλιώς πώς θα βρει το μέρος όπου έθαψε τον τελευταίο αντάρτη; Μα να, δεν ξέρει τι να γράψει, κι ούτε έχει το κουράγιο..»* Οι βιολογικές της αντοχές λιγοστεύουν: *«Νιώθει αποκαμωμένη, δεν μπορεί να πάρει ανάσα, τα βλέφαρά της κλείνουν...Το μόνο που θέλει, να πλαγιάσει εκεί μέσ' στην ερημιά και να κοιμηθεί»*, αλλά το υπέρτατο χρέος ορθώνεται επιτακτικό και απαιτεί την τελευταία ικμάδα της ψυχής της: *«Αλλά το χρέος της είναι να φτιάξει το επίγραμμα, που να λέει, πως εκεί σ' αυτό το έρημο φαράγγι είναι θαμμένος ο τελευταίος αντάρτης της λευτεριάς. Συμμαζεύει το κουράγιο της και γράφει: «ΕΔΩ ΕΙΝΑΙ ΘΑΜΕΝΕΣ ΟΛΕΣ ΟΙ ΕΛΠΙΔΕΣ...»*.

Η γυναίκα Αγώνιστρια της Εθνικής Αντίστασης, που έχει και χρέος απέναντι στις μελλοντικές γενιές, να μην τις στερήσει από τη μητρική φροντίδα και στοργή, ζει διαρκώς με μια εσωτερική σύγκρουση ανάμεσα στο αγωνιστικό καθήκον της με εκείνο του γονεϊκού ρόλου της: *«ενώ στερεώνει πάνω στον τάφο την πέτρα με το επίγραμμα, ακούει να φτάνουν από ψηλά απ' το ρουμάνι φωνές βραχνές παιδιών»*. Ήδη έχει αισθανθεί το φόβο τους, καθόσον *«κλάματα παιδιών τη φωνάζουν απελπισμένα με τ' όνομά της»*. Και σπεύδει να ανταποκριθεί: *«ανατριχιάζει γιατί θυμάται πως έχει αφήσει μόνα τους τα τρία παιδιά... μα η φωνή της δε βγαίνει κι η αγωνία της πασχίζει ναβάλει μέσα σε τούνελ ιδεατό την άηχη φωνή της, «έρχομαι», ...γιατί αλίμονο θα παραλογίσουν από τον τρόπο»*. Βρίσκει να έχουν σπαράξει στο κλάμα και γεμίζει η ψυχή της ενοχές για τον πόνο της εγκατάλειψης που τους προκαλεί η αγάπη που έχει για τον συνάνθρωπο, συναγωνιστή, και που την κάνει να μην προσφέρει αμέριστη την τρυφερότητά της στα παιδιά της: *«αντικρύζει τα παιδιά, τον Αλέκο, το Δημήτρη και το Στέφανο, κλαμένα, να τους έχει κοπεί η μιλιτιά απ' το κλάμα, με τα πόδια τους ξεσκισμένα απ' τα παλιούρια, τα μούτρα τους πασαλειμένα με δάκρυα και χρώματα, να την κοιτάζουν με κείνο το βουβό παράπονο που ποτέ της δεν μπόρεσε να υποφέρει. Πώς τ' άφησε εκεί στο λόγγο ολομόναχα; Πώς δεν κατάλαβε πως ώσπου να κατεβεί στο φαράγγι και ν' ανοίξει τον τάφο, θα ξυπνούσαν και θα τα συνέπαιρνε ο φόβος;»*

Και ενώ προς στιγμήν σκέφτεται να τους μιλήσει, τελικώς αποφασίζει να κρύψει τη σκληρή μοίρα των αγωνιστών που μένουν άταφοι: *«να τους πει πως τον τάφο σ' εκείνη τη σκληρή γη τον άνοιξε με τα νύχια της κι έθαψε τον τελευταίο αγωνιστή της ελευθερίας για να μην τον σπαράξουν τ' αγρίμια. Αλλά νιώθει ντροπή και τα κρύβει πίσω της»*. Νιώθει ότι είναι ντροπιαστικό το γεγονός ότι αναγκάστηκε να ανοίξει τάφο για να μην ατιμαστεί το ανυπεράσπιστο σώμα ενός νεκρού, που η ηθική το επιβάλλει σε εχθρούς και φίλους, αλλά τα

δεινά της δεν σταματούν εδώ, αφού το Κράτος δεν νιώθει ντροπή να επικηρύξει ανήλικα παιδιά: «Και τότε ο Αλέκος,... κι ενώ τη νέκρα της ώρας τη διακόφτουν οι λυγμοί των δύο μικρότερων αγοριών, ξεδιπλώνει μια πρωινή εφημερίδα, <με> τις τρεις φωτογραφίες τους και από κάτω διαβάζει: «Οι άνωθεν εικονιζόμενοι Αλέκος, Δημήτριος και Στέφανος Ελευθερόπουλος επικηρύχτηκαν σαν επικίνδυνοι ληστές... δια αντεθνικήν δράσιν». Στη φωτογραφία ο Στέφανος χαμογελάει με το τσακπίνικο ύφος του και ξεπροβάλλουν τα δύο δοντάκια του που δεν τα έχει αλλάξει ακόμη...»

(Ακολουθως οι μαθητές/τριες θα παραθέσουν τις σκέψεις και τα συναισθήματά τους σε ελεύθερο στοχαστικό λόγο, όπου θετικά αξιολογείται, μεταξύ άλλων, η συνάφεια με την πηγή εκκίνησής τους, δηλαδή το λογοτεχνικό κείμενο, και όχι η παράθεση άσχετων στοχασμών και συναισθημάτων).